



# Fakamatalaga o te Tulaga 3

Talu mai fatoā kitea he lukitau vēnei ko te famai COVID-19. E tatau ai ke fakaumatia tēnei famai auā ō tātou kāiga, ō tātou komiuniti vēnā te tatou tāmā-o-kāiga.

Ko tatou koi te Tulaga 4 i te taimi tenei. Kua fai e tatou nā mea e lahi lele auā lava te puipuiga o tatou ola, o tatou kaiga, venā ma te atunuku.

Kua lahi lele nā mea lelei pe ni fakamanuiaga kua kitea i te Tulaga 4. Kae ko te hiamā ko heki fakaumatia. E mafai ke toe pipihi lahi. E tatau ai lā ko tatou ke fakaeteete ma kikila totoka ke nahe vave hui ke oifo ki lalo ki te Tulaga 3 auā einā maumau nā tautuaga lelei a tatou na fai.

E hē lahi nā hūiga i te Tūlaga 3, ko nā faifaiga ma te olaga i aho taki tahi kua hē tutuha tāluga lava te COVID-19. E maua atu nā fakaopoopoga i te vaiaho fou ki nā hūiga kā pā ki ei i te Tūlaga 3.

E tatau lava ki tatou ke nonofo i nā fale, ke malutia nā ola. E tāua lahi lele koe ke fakamakeke fafano lelei ō lima i he meamoli ma te vai. Koe nahe tago ki o foliga pe ko o mata. Pupuni tau tale. Nofo i te fale kafai koe e tauale.

Telefoni tō fomai kāiga ke fai hō hiakiga fakapitoa kāfai e iei ni āuga o te famai e kē lagona. Kāfai foki lava koe e hē malohi, oi telefoni ki tō fomai kāiga, koe nahe fakatali.

Ko nā mātua mātutua, ki lātou e iei nā tauale mahani (vēia ko te toto-mauuluga) e fautuagia ke nonofo i nā fale, kae fakaeteete kāfai e feoaki. Kāfai nā mātua mātutua e fia olo gāulue, oi olo.

## **Te liko (bubble) e nofo-puipuaia ai koe**

Nofo i loto ō tō liko – ō tō kāiga. Fakataigole ma puipui lelei te liko ei loto ai koe. Kae kua mafai ke tala mālie atu ki fafo tō liko ke oprotia ki loto ni iētahi kāiga pe ni uō, pe ni tino e taukikilagia koe, pe he tino e nofo tautahi.


Ko tō liko e tatau ke taigole, nahe tala lāhia ki tua, ma nonofo lava i nā koga ei ei ai nā fale.

Kāfai e tauale he tino i loto ō tō liko, fehoahoani ki ei ke fakanoho mamao mai i nā tahi tino ei loto o te liko, ma taukikila ke mālohi lelei.

Find out more at  
**Covid19.govt.nz**

New Zealand Government

**Unite  
against  
COVID-19**  
INFORMATION FOR  
PACIFIC PEOPLES



Kāfai koe e fakalogo ifo ko koe e hē haogalēmū (mataku) i he tino i loto o tō liko, fano ki he fale e pili atu, pe he fale o hau uō, pe telefoni nā leoleo. Fakaeteete lelei kāfai koe kua matua pe iei ni iētahi o tauale e iei. Lea ki he tino ke fai au fakatau.

### **Na fakamalohi-tino**

Kafai koe ei fafo o tō fale fai ai ni au fakamalohi-tino, kikila lelei, fakamautū tafapili lava i te koga e iei ai tō fale, taumamao i he 2 mita mai nā tahi tino e hē iloto o tō liko. Nahe fakaāoga nā mea fakamālohi-tino a iētahi tino kehe e hē i loto o tō liko.

E mafai koe ke fano i tau tavale ki he pāka pe ko he matāfaga e pili atu oi tafao pe kaukau.

Ko koe e hē mafai ke fano nofo i hō fale-mālolo (holiday home).

Fano fakaheheke i nā galu, hāvalivali, eva i nā pahika i nā koga tafapili (kāfai koe e poto mahani) ki tō fale. Fano fagota i luga o te uafu pe ko luga onā fatu, kae koe e hē fano fagota i (he vaka) moana. Taumamao ma luga onā fatu lalahi oi fagota ai.

Ko nā tuligāmanu, fakateletelegā vaka mā nā koleniga pe ni tafāoga fai kau e fakahā.

### **Āoga**

Ko tamaiti uma e tatau ke akoakogia pe fai ni latou āoga. Ko fānau tamaīti e pā atu ki nā vahega tauhaga 10, e mafai ke kāmata nā āoga kāfai ko nā mātua e toe olo ki nā gāluega, pe kafai foki e faigata ke fai ni āoga i te fale. Ko nā tamaiti āoga i nā tauhaga 11-13, e fai pea nā lehona i nā fale.

E hāogalēmu ia fānau kāfai e olo ki te āoga i te taimi tēnei. E faigofie ke taumamao ki te vā ma iētahi tino munā e hē tokalahi ia fanau. E holo fakalelei ke mamā ia luga o nā laulau ma nā mea e tatau ke fufulu i nā vailākau-tapē-hiama.

E mafai ke kāmata nā vahega pepe pe ko nā āoga kāmata, kae hē fakatokalahlia te aofaki o tamaiti. Ko nā āoga fakatakitaki ma nā kulupu tafafao a nā pepe e tapunia pea. Ko na āoga maualuluga vēia ko nā univehitē e fakaauau i ni tamā vahega ma fai nā lehona fakaaogā te initaneti.


### **Galuega ma nā pihinihi**

Ko nā tino faigāluega e tatau ke gālulue i nā fale kāfai e mafai.

Find out more at  
**Covid19.govt.nz**

New Zealand Government

**Unite  
against  
COVID-19**  
INFORMATION FOR  
PACIFIC PEOPLES



Ko nā kaufaigāluega a nā pihinihi, kāfai e mautinoa e hāogalemu ke olo gālulue kāfai e hē mafai ke fai nā galuega i te fale. Ke utagia pea ke nahe iei ni gāluega fakafehāgaki (face-to-face) ai ma tagata lautele (veia ko nā falekoloa lalahi e fakatau ai nā meakai, nā pamu penihini ma nā fale-talavai e mataga ke matala). Ko tagata faigāluega uma e tatau ke tauhihi ki te 1 mita mai nā tahi tino (ko te mita e talafeagai i nā gāluega, kae e tatau ke 2 mita lava i hō he tahi mea), ma fufulu lelei nā koga uma e fai ai nā galuega. E tatau ke iei ni fakamaumāuga o nā tino e gālulue fakatahi.

Ko nā falekoloa e fakatau ai nā kie, hevae, ma nā falekaiga e mafai ke tiliva ki nā tino, e mafai foki nā tino ke fakatonu nā meakai muamua oi piki ai mulimuili, kae na he fakafehāgaki.

E heai he pihinihi e mafai ke iei he fehokitakiga tafapili ma ni tino pe ko tagata lautele. E aofia ai nā fale tipi ulu, fale fōfō, hāonigā fale, nā tino eva fakatau-koloa-ki nā fale. Ko nā pihinihi vēnei e tapuni lava.

Ko na tino fai galuega veia ko nā faimolī, (faiuila) fau fale, palama e mafai ke oatu ki tō fale, kae e tatau ke taumamao ma koe i te 2 mita i taimi uma.

### **Femalagākiga ma nā auala fakamua a te mālō**

Eva evē lava ona māhani ai koe kāfai e fano ki te gāluega pe ko te āoga. E mafai koe ke eva ki nā falekoloa e pili atu, pe fai ni au fakamalohi tino. E mafai koe ke fano ki te āoga pe ko te gāluega i nā auala a te mālō, kae taumamao ma nā tahi tino i te 2 mita.

Koe e hē mafai ke lele ki he tahi koga o Niuhila, vaganā ai kāfai koe e faigāluega i nā gāluega e tatau ke fakaauau pea.

Koe e hē mafai ke fano oi tūkua-mālōlō, pe fano mamao ki he falekoloa fakatau meakai, pe fano foki eva ki he aho fanau i he koga mamao mai te koga e nofo ai koe.

### **Fakatahiga**

E fakapokepokegia lele nā fakatahiga auā e pipihi gōfie ai te famai. Kae kua mafai ke iei ni tino e toka 10 i he maliu pe he faipoipoga. Kae fakamolemole e hē faia he katiga.

Find out more at  
**Covid19.govt.nz**

New Zealand Government

**Unite  
against  
COVID-19**  
INFORMATION FOR  
PACIFIC PEOPLES